

בלי שום שיקולי תועלת

קח-נא את בנך

(בראשית כב,ב)

כאשר ציווה הקב"ה את אברהם אבינו לעקוד את יצחק בנו, אמר¹: "קח-נא את בנך". זה היה הניסיון העשירי שבו נתנסה אברהם, כמו שאומרת הגמרא²: "ניסיתך בכמה ניסיונות ועמדת בכולן; עכשיו עמוד לי בניסיון זה, שלא יאמרו: אין ממש בראשונים".

מאמר זה מעורר תמיהה: לאחר שעמד אברהם אבינו בתשעה ניסיונות, מדוע יאמרו שאין בהם ממש? ובכלל, הניסיון באור-כשדים, ששם השליך אברהם את עצמו לכבשן האש, היה לכאורה גדול יותר מניסיון העקדה, שכן אז לא היה זה על-פי ציווי ה', ואילו ניסיון העקדה בא על-פי הציווי.

עסקת חליפין

כאן אנו מגיעים לייחודו של ניסיון העקדה, שהוא "כל קרן ישראל וזכותם לפני אביהם שבשמים"³. אנשים שמסרו את נפשם למען אמונתם היו בעם-ישראל גם אחרי אברהם אבינו, ואף, להבדיל, בקרב אומות-העולם. אבל ניסיון העקדה הוא יחיד ומיוחד.

מסירות-נפש אמיתית פירושה, שאדם מוותר על כל ישותו ומהותו ומוסר את הכול לקב"ה. לא תמיד כאשר אדם בוחר במוות, זוהי באמת מסירות-נפש. למשל, אדם שממית את עצמו כדי להתפרסם, עשה בעצם עסקת חליפין – הפרסום שווה בעיניו יותר מהחיים, ולכן הוא מעדיף את הפרסום מהחיים. אין זו מסירות-נפש, אלא העדפה של מרכיב מסויים מבין צורכי האדם על-פני מרכיבים אחרים.

(1) פרשתנו כב,ב.

(2) פירוש רש"י על הפסוק. סנהדרין פט,ב. ועל דרך זה בתנחומא פרשתנו כב.

(3) לשון האברבנאל כאו.

טוב מותו מחייו

בדרך זו ייתכן, שגם אדם הבוחר במוות למען מטרות נעלות, עושה בעצם שיקולי רוח והפסד. אולי הוא מעדיף את החיים בגן-עדן מחיי העולם הזה. אולי כשמכריחים אותו להתכחש לדתו, נראית לו אפשרות זו גרועה יותר מחייו, בבחינת "טוב מותי מחייו"⁴.

וכך, אדם שכל ימיו הטיף לאמונה מסויימת, ייתכן שיעדיף למות מלהתכחש לה, כי האמונה שטיפח היא-היא מציאותו האמיתית. אם-כן, אין כאן מסירת כל המציאות האישית, אלא העדפת מציאות בעלת ערך רב יותר ממציאות בעלת ערך מועט יותר.

את ניסיון אור-כשדים אפשר היה לראות בדרך זו: אברהם טיפח והפיץ את האמונה בה'. הוא היה ידוע בכל העולם כמי שמורד בעבודת האלילים ונושא את דגל האמונה באל אחד. התכחשות לאמונתו הייתה גרועה בעיניו ממוות. לכן העדיף להיות מושלך לכבשן האש מלעבוד אלילים. אפשר היה לטעון, שאין זו מסירות-נפש אמיתית ושאין בה ממש.

בלי היגיון

לעומת זאת, ניסיון העקדה היה שונה בתכלית. בעוד באור-כשדים התקדש שם ה' בעיני הבריות על-ידי מסירות-נפשו של אברהם, הרי ניסיון העקדה התרחש במקום שלא היה בו איש ולא היה בכך שום קידוש השם.

זאת ועוד: יצחק היה היורש האפשרי היחיד להמשך דרכו ואמונתו של אברהם. אילו היה נקרב לעולה, בכך היה בא הקץ על האמונה בה' שהפיץ וגילה אברהם. על-פי כל שיקול הגיוני, זה היה דבר חסר כל תועלת. בהסכמתו של אברהם להעלות את יצחק בנו לעולה, הוא פעל אפוא לא רק נגד רגש האבהות הטבעי שלו, אלא נגד כל היגיון ואפילו נגד שאיפתו להנחיל את האמונה בה' לעולם.

כאן נתגלתה מסירות-הנפש האמיתית של אברהם אבינו – ללא תנאים, מעל

(4) לשון הפסוק. יונה ד.ג: ד.ת.

כל היגיון. כאן הומחשה דבקותו המוחלטת בה', שבעבורה היה מוכן למסור הכול – את כל מציאותו, הגשמית והרוחנית. זו מסירות-הנפש האמיתית שהוריש לנו, דבקות מוחלטת בקב"ה, בלי סייגים ובלי שום חישובים ושיקולים. לכן ניסיון העקדה הוא העומד לזכותנו בכל דור ודור.

(לקוטי שיחות כרך כ, עמ' 73)